Дәреснең темасы:

«Хәл һәм аның төрләре. Урын хәле.»

Максат: *укучыларның күзәтүчәнлекләрен, фикерләү, чагыштыра белү сәләтләрен, сөйләм телләрен үстерү.*

Бурычлар:

1. Җөмлә кисәкләре турында өйрәнгәннәрне искә төшерү.

2. Укучыларга хәлләр, хәлләрнең бирелешен аңлату, аларның төркемчәләргә бүленешен ачыклау.

3. Урын хәле. Укучыларга урын хәлен таба һәм аларга хас үзенчәлекләрне таный белергә өйрәнү өчен ярдәм итү.

Җөмлә кисәкләренең шәҗәрә агачы.

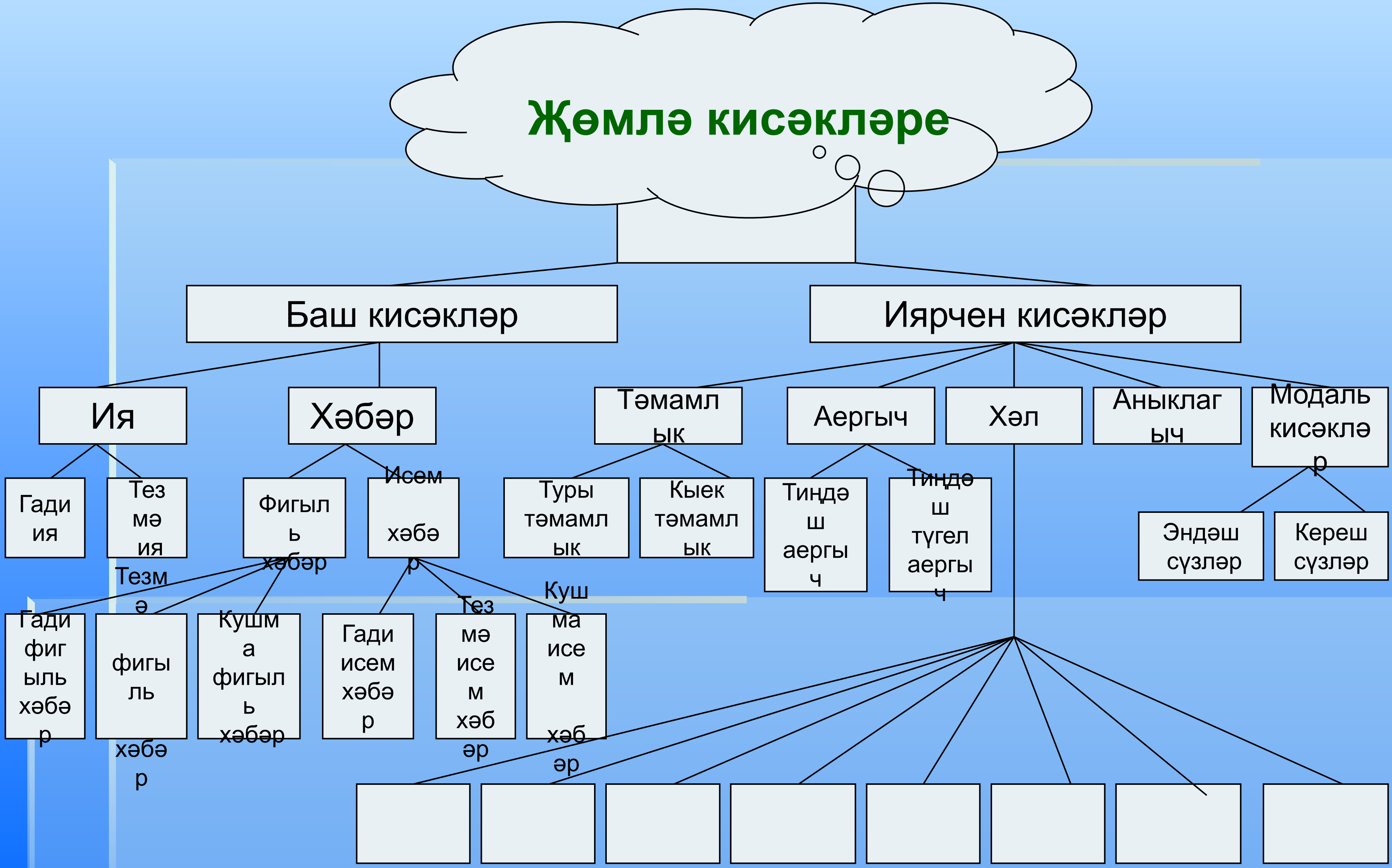

Хәлләр гаиләсе.

1. Балаларым! Басуыбыз эчендә бер хәзинә бар. Әмма кай җиренә күмелгән икәнен белә алмадым. *(Дәрдемәнд)*

2.Хәзер миңа элеккегә караганда да иртәрәк торырга туры килә. (А.Алиш)

3.Алдымда ак кар җәелгән ялтырап, ап-ак булып,
Энҗе-мәрҗәннәр чәчелгән өстенә вак-вак булып. (Ш. Бабич)

4. Ләкин бу биш-алты сәгать миңа күз ачып йому кадәрле дә тоелмады. (Г. Ибраһимов)

5. Агачлардан җанга ятыш әйбер ясар өчен, ничәмә ничә корал кулланалар. (Ф.Яруллин)

6.Ял итәргә, тамакны туйдырыга туктаган идек. (Г.Әпсәләмов)

7. Җиргә бассам арта егәрлегем,
Күккә баксам, иркен тын алам. (Э. Мөэминова)

8.Көн кичкә авышсада, үзенә күрә матурланып китте. (Х.Хәйруллин)

Хәл һәм аның төрләре.

Урын хәле.

Урын хәлендә кунакта.

- Эш яки хәлнең урынын белдереп, кайда? кая? кайдан? сорауларының берсенә җавап була торган хәл урын хәле була.

Рәсемнәр буенча җөмләләр төзергә.
Анда урын хәлләре кертелергә тиеш.

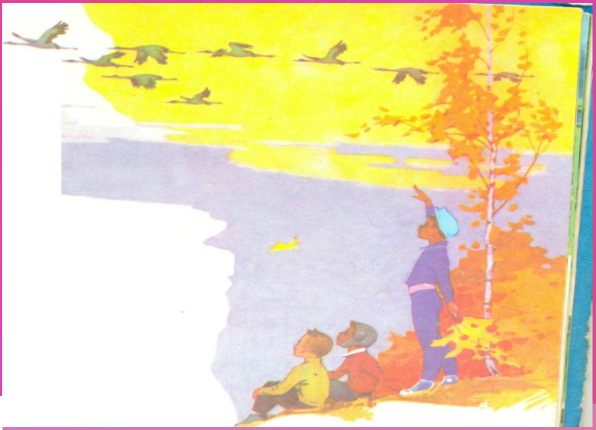

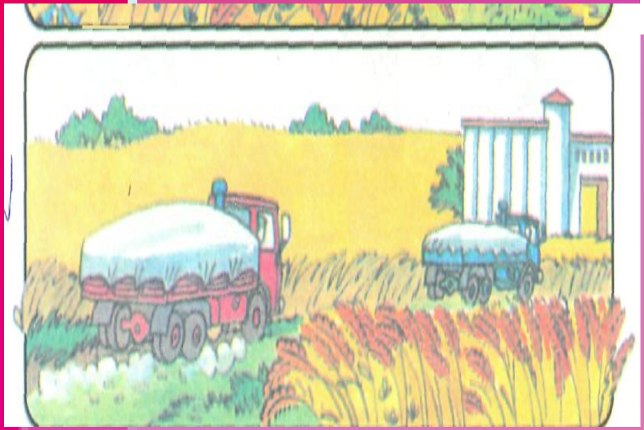

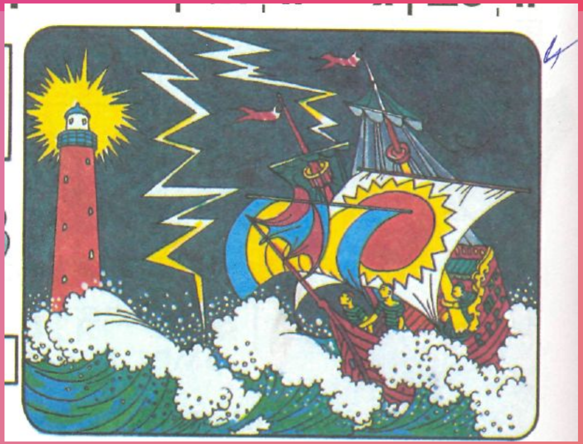

Җөмләләрдән чыгып хәлләрнең үзенчәлекләрен ачыклыйк.

т/с	Мисал өчен җөмләләр.	Соравы	Эш яки хәлне кайсы яктан ачыклый?	Ничек белдерелә?
1	Кошлар, никтер түбәнтен очалар.			
2	Урманда кошларга игътибарлы бул!			
3	Торналар көньякка китә башладылар.			
4	Машиналар кырдан ашлык ташыйлар.			
5	Батыр диңгезчеләр маякка таба юл тоттылар.			

Нәтиҗә.

- Урын хәле юнәлеш, чыгыш,урын-вакыт килешендәге исемнәр, урын рәвеше, шулай ук бәйлек (бәйлек сүз) белән килгән исемнәр ярдәмендә белдерелә.

Тест.

А. Татар телендә ничә җөмлә кисәге бар?

1. 4 җөмлә кисәге бар.
2. 5 җөмлә кисәге бар.
3. 6 җөмлә кисәге бар.
4. 7 җөмлә кисәге бар.

Б. Хәлләр ничә төргә бүленә?

1. 5 төргә бүленә.
2. 9 төргә бүленә.
3. 8 төргә бүленә.
4. 12 төргә бүленә.

В. *Юк, **аңа** тапшыра алмадым, «Ялкын» редакциясендә калдырдым.* **Калын хәре белән бирелгән сүз нинди җөмлә кисәге?**

1. Урын хәле**.**
2. Тәмамлык.
3. Аергыч.
4. Ия.

Г. Урын хәле сораулары:

1. Кайда? Кайчан?
2. Күпме? Кая? Кайдан?
3. Кайда? Кая? Кайдан?
4. Кая? Ничек? Нигә

Д. Урын хәлләре нинди сүз төркемнәре ярдәмендәбелдерелә?

1. Бары тик исемнәр белән генә.
2. Юнәлеш, чыгыш һәм урын-вакыт килешендәге исемнәр, урын рәвеше, шулай ук бәйлек (бәйлек сүз) белән
3. Урын рәвеше белән генә.
4. Юнәлеш, чыгыш һәм урын-вакыт килешендәге исемнәр белән генә.